

De man die de treinen deed rijden

Drama in drie bedrijven

door

STAN LAURYSENS

TONEELUITGEVERIJ VINK B.V.
(Grimas Theatergrime verkoop)
Tel: 072 - 5 11 24 07
E-mail: info@toneeluitgeverijvink.nl
Website: www.toneeluitgeverijvink.nl

VOORWAARDEN

Alle amateurverenigingen die het stuk: **DE MAN DIE DE TREINEN DEED RIJDEN** gaan opvoeren, dienen in alle programmaboekjes, posters, advertenties en eventuele andere publicaties de volledige naam van de oorspronkelijke auteur: **STAN LAURYSSENS** te vermelden.

De naam van de auteur moet verschijnen op een aparte regel, waar geen andere naam wordt genoemd.

Direct daarop volgend de titel van het stuk.

De naam van de auteur mag niet minder groot zijn dan 50% van de lettergrootte van de titel.

U dient tevens te vermelden dat u deze opvoering mag geven met speciale toestemming van het I.B.V.A. Holland bv te Alkmaar.

Copyright: © 2016 Anco Entertainment bv - Toneeluitgeverij Vink bv

Internet: www.toneeluitgeverijvink.nl

E-mail: info@toneeluitgeverijvink.nl

Niets uit deze uitgave mag verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, verfilming, video opname, internet vertoning (youtube e.d.) of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van I.B.V.A. HOLLAND bv te Alkmaar, welk bureau in deze namens de Uitgever optreedt.

Het is niet toegestaan de tekst te wijzigen en/of te bewerken zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van I.B.V.A. HOLLAND bv te Alkmaar, welk bureau in deze namens de Uitgever optreedt.

Vergunning tot opvoering van dit toneelwerk moet worden aangevraagd bij het Auteursrechtenbureau **I.B.V.A. HOLLAND bv**

Postbus 363

1800 AJ Alkmaar

Telefoon 072 - 5112135

Website: www.ibva.nl

Email: info@ibva.nl

ING bank: 81356 – IBAN: NL08INGB0000081356 BIC: INGBNL2A

Geen enkele andere instantie dan het IBVA heeft de bevoegdheid genoemde rechten van u te claimen, of te innen.

Auteursrechten betekenen het honorarium (loon!) voor de auteur van wiens werk door u gebruik wordt gemaakt!

Auteursrechten moeten betaald worden voor elke voorstelling, dus ook voor try-outs, voorstellingen in/voor zorginstellingen, scholen e.d.

Vergunning tot opvoering:

1. Aankoop van minimaal **23** tekstboekjes bij de uitgever.
2. U vult het aanvraagformulier in op www.ibva.nl of u zendt de aanvraagkaart (tevens bewijs van aankoop), met uw gegevens, naar I.B.V.A. Holland. Uw aanvraag dient tenminste **drie weken voor de eerste opvoering** in bezit te zijn van I.B.V.A. Holland.
3. U krijgt daarop de nota toegestuurd. Na betaling wordt u de vereiste vergunning toegestuurd.

Vergunning tot HER-opvoering(en):

1. U vult het aanvraagformulier in op www.ibva.nl of u zendt de aanvraagkaart met uw gegevens naar I.B.V.A. Holland. Uw aanvraag dient tenminste **drie weken voor de eerste opvoering** in bezit te zijn van I.B.V.A. Holland.
2. U krijgt daarop de nota toegestuurd. Na betaling wordt u de vereiste vergunning toegestuurd.

Opvoeringen zonder vergunning zijn niet toegestaan en strafbaar op grond van de Auteurswet 1912. Zij worden gerechtelijk vervolgd, terwijl de geldende rechten met 100% worden verhoogd. Het tarief wordt met 20% verhoogd voor opvoeringen waarvoor geen toestemming werd aangevraagd binnen drie weken voorafgaand aan de voorstelling.

Het is verboden gebruik te maken van gekregen, geleende, gehuurde of van anderen dan de uitgever gekochte tekstboekjes.

**Rechten BELGIË: Toneelfonds JANSSENS, afd. Auteursrechten,
Te Boelaerlei 107 - 2140 Bght ANTWERPEN Telefoon (03)3.66.44.00.
Geen enkele andere instantie heeft de bevoegdheid genoemde rechten
van u te claimen, of te innen.**

PERSONAGES:

Adolf Eichmann, nazi-oorlogsmisdadiger op de vlucht

Willem Sassen, SS'er op de vlucht

Hauptmann von Leers, SS'er op de vlucht

Miep Sassen, echtgenote van Willem Sassen

Nick Eichmann, oudste zoon van Adolf Eichmann

Griffier van de rechtbank (in Israël)

Voorzitter van de rechtbank

Openbaar aanklager

TV-verslaggevers

Dr. Servatius, advocaat/raadsman van Adolf Eichmann

Tolk voor simultaanvertaling

Overlevenden van dodenkampen #1 t/m #8

Publiek in de rechtzaal

Agenten grenspolitie #1 t/m #4

Postbode

Predikant

Beul

Een toneelstuk in drie bedrijven.

Eerste bedrijf: **De memoires**

Tweede bedrijf: **Het proces**

Derde bedrijf: **Dodencel**

EERSTE BEDRIJF: De memoires

Buenos Aires ontwaakt met de vertrouwde ochtendgeluiden van geel-zwarte taxi's en colectivos—kleine, ouderwetse autobussen, met chroom behangen en beschilderd in felle kleuren—die nerveus toeterend in en uit de hoofdstad rijden.

*Het jaar is 1958. Wij bevinden ons in de woonkamer van een witgeschilderd houten huis in de calle Libertad (Vrijheidstraat) in de wijk Florida, een van de elegante districten van Buenos Aires in Argentinië. Het interieur is heel Hollands, met beschilderde klompen aan de muur, een Hollands klokje met windmolen, houten aanrecht met Delfts porselein, ansichtkaarten van Nederlandse vakantiebestemmingen, een geel vlaggetje met een Vlaamse leeuw en bloemen in een vaas, alles zeer huiselijk. De kamer is sober ingericht en Spartaans gemeubeld. Een ronde tafel. Twee stoelen. Een buffetkast. Een versleten sofa. Houten sinaasappelkistjes als opbergvak en boekenkast, met daarin enkele boeken, voornamelijk biografieën van nazi-kopstukken zoals Willi Frischauer's *The Rise and Fall of Hermann Goering* en *Himmler, the Evil Genius of the Third Reich*, ook *Das Dritte Reich und die Juden. Dokumente und Aufsätze van Poliakov* en *Wulf* en *Gerald Reitlinger's Die Endlösung, Hitlers versuch der Ausrottung der Juden Europas 1939-1945* en *Die SS, Tragödie einer deutschen Epoche*. De meeste boeken zijn in het Duits, enkele in het Engels, sommige in het Nederlands. Aan de muur hangen een scheurkalender en een ingelijste foto in zw/w van de Vlaamse priester-dichter Cyriel Verschaeve in zwart priestergewaad met Romeinse boord. Op de houten vloer ligt speelgoed—vooral poppen. Ook een poppenhuis. In het midden van de ronde tafel, waarop een dik Hollands tafeltapijt ligt, staat een draagbare tweesporenbandopnemer, een 'modern' Engels apparaat uit 1952, naast een ongeopende fles rode wijn uit Mendoza, twee wijnglazen, een asbak van bergkristal, drie pakjes Argentijnse sigaretten zonder filter van het merk Parliament, een Panama-hoed van gevlochten stro en twee microfoons op statief. Op de buffetkast liggen bandopnemerspoulen en zwarte Leitz-opbergmappen genummerd van 1 tot 17 ordeloos door elkaar. In een hoek van de kamer liggen een voorraad gedroogd spek en bruine bonen en uit opengescheurde jutezakken puilen ongeschilderde aardappelen.*

Op een scherm boven het toneel, aan de achterwand—op de verste muur van de huiskamer, als een soort achterdoek of achterscherm—

worden Argentijnse bioscoopjournaals geprojecteerd, in zw/w, uit de periode 1950-1958: President Perón en zijn echtgenote Evita spreken vanop het balkon van het presidentieel paleis een uitzinnige menigte toe; gewelddadige scenes na een verijdelde aanslag tegen Perón; de eedaflegging van Arturo Frondizi als nieuwe president van Argentinië; overvolle cafés en koffiehuisen; zigzaggende taxi's; claxonnerende colectivos die zich een weg banen over de langste en breedste lanen ter wereld. De sfeerbeelden worden opgeluisterd met nostalgische tango-muziek: Astor Piazzolla's Adiós Noniño en—om de gebeurtenissen te 'actualiseren' en helemaal naar ons toe te trekken—Madonna's Don't Cry for Me, Argentina.

ADOLF EICHMANN en WILLEM SASSEN zitten tegenover elkaar aan de ronde tafel.

WILLEM SASSEN is 42 jaar. Hij schroeft de dop van een fles whisky, giet een glas halfvol en drinkt het glas in twee, drie teugen leeg. Hij heeft weerbarstig haar, een vurige blik en een fijn snorretje, zoals Clark Gable in Gejaagd door de wind. Voortdurend trekt hij geërgerd aan zijn neus.

ADOLF EICHMANN is vooraan in de vijftig, een man van middelbare grootte, hoekig en kalend, met een hoog voorhoofd, flaporen, een prominente neus en dunne lippen. Hij draagt een bril met zwaar, zwart montuur. Zijn ogen zijn bloeddoorlopen. Hij is sjofel gekleed, in een wit hemd met open kraag. Enkel zijn leren schoenen zijn nieuw, wat geen toeval is: nergens ter wereld zijn leren schoenen zo goedkoop zijn als in Argentinië. Het blijft een vreemd gezicht, nieuwe schoenen onder rafelige broekspijpen. Eichmann is zelfvoldaan en arrogant. Hij is kettingroker en steekt de ene sigaret na de andere op. Wanneer hij niet rookt of drinkt, verbergt hij zijn trillende handen onder het tafelblad. Naast zijn stoel, onder de tafel, staat een versleten vioolkist. Eichmann trekt zijn mond scheef in de cynische, arrogante grijns die in Hollywoodfilms het cliché is van de echte SS'er.

WILLEM SASSEN *(pulkt aan zijn neus en legt een nieuw spoel op de bandopnemer): Herr Eichmann. (Schorre stem) Zoals afgesproken werken wij in het geheim en in alle rust aan je memoires, in de eerste persoon enkelvoud, als een doorlopend verhaal, een soort monoloog.*
EICHMANN *(wrang, bits, sarcastisch): ... de monoloog van een oorlogsmisdadiger, hahaha. Klopt, het is waar, van 1939 tot 1945*

joeg ik zes miljoen Joden waarvan één miljoen kinderen in de dood. Het was gewoon *sachliche Arbeit*. Zij werden in vrachtwagens geworpen en in goederentreinen naar Auschwitz, Treblinka of een ander dodenkamp gevoerd. *Glauben Sie mir, Herr Sassen, ich muss es wieder einmal sagen ...*

SASSEN: Ik ben je ghost writer en zet je levensverhaal op papier. Je leest na wat ik schrijf en verbetert indien nodig. Als freelancer en broodschrijver krijg ik mijn normale honorarium—een vast bedrag—terwijl jij alle royalties opstrijkt uit de wereldwijde verkoop van je boek. Is dat zo afgesproken?

ADOLF EICHMANN: Afgesproken. Jij zoekt een uitgever, liefst een Jood en bij voorkeur een Amerikaan. Ik beloof dat ik de waarheid zal zeggen, niets dan de waarheid. Maar zolang ik leef, verschijnt mijn boek niet in druk. Ik wens geen munt uit te slaan uit de systematische uitroeiing van de Joden. *Ich bitte auch gar nicht um Gnade ...*

SASSEN: Geen letter wordt openbaar gemaakt zolang je leeft, *Herr Eichmann*. Niets, helemaal niets. Woord van eer. Indien je boek na je overlijden zou worden gepubliceerd, gaan de internationale vertaalrechten naar je echtgenote Veronika en je vier kinderen. Een twee drie test test test.

Start de bandopnemer, stopt de bandopnemer, frunnikt aan de spoelen, start de bandopnemer opnieuw. Wanneer de spoelen in het rond draaien, spreken SASSEN en EICHMANN elkaar formeel aan, in de beleefdheidsvorm. Van zodra de bandopnemer stilvalt, tutoyeren zij elkaar.

BANDOPNEMER (*stem van Sassen*): ... gaan de internationale vertaalrechten naar Veronika en je vier kinderen. Een twee drie test test test.

SASSEN (*stopt de taperecorder, haalt een boek uit de kast, start opnieuw, dicteert in zijn microfoon*): Adolf Eichmann. Dat ben jij? SS *Obersturmbannführer* Adolf Eichmann. De boekhouder van de dood, volgens Poliakov en Wulf in *Het Derde Rijk en de Joden*. (*Bladert in het boek.*) Het monster dat verantwoordelijk is voor de uitroeiing van zes miljoen Europese Joden. Nu, voor het eerst na al die jaren, vertelt SS *Obersturmbannführer* Eichmann in het diepste geheim, hier, in Buenos Aires, in Argeninië, de waarheid over de massadeportaties. Over de Jodenvergassing. Over Auschwitz en andere dodenkampen. Over de *Endlösung* ...

EICHMANN (*blaft in zijn microfoon, bitsig, nijdig*): ... de waarheid, niets dan de waarheid over de *Endlösung* ... *um es mal ganz krass zu*

sagen: die Tötung ...

SASSEN: *(Schamper lachje)* De waarheid, niets dan de waarheid. We drinken samen een glas en *Herr* Eichmann zegt in de microfoon wat hij te zeggen heeft. Aan het eind van de dag typ ik zijn woorden op papier en brengt *Herr* Eichmann veranderingen en verbeteringen aan indien dat zou nodig zijn.

EICHMANN: *Richtig!*

De spoelen draaien langzaam in het rond. SASSEN ontstopt een fles rode wijn uit de streek van Mendoza, schenkt de wijn uit en steekt zijn pijp op. De twee mannen tikken de glazen tegen elkaar. De hand van EICHMANN beeft. In één teug drinkt hij zijn glas leeg.

EICHMANN *(borst vooruit, blaft):* Mijn herinneringen ... dit gesproken dagboek over de oorlog ... over de massadeportaties ... mijn monoloog die wij samen schrijven ... dit is *mijn* nalatenschap aan de wereld. Ik wil de wereld met verstomming slaan. Wanneer mijn woorden in druk verschijnen, dan beeft de aarde en zullen alle zogenaamde geschiedenisboeken over de Jodenvervolgung herschreven worden.

SASSEN *(kijkt naar de kalender):* Het is vandaag zaterdag, 26 mei 1958. Wij bevinden ons hier bij mij thuis, in de calle Libertad in Buenos Aires. De dag is koud, mistig en grijs ...

EICHMANN *(blaffend):* Mijn naam is Adolf Otto Eichmann. Nationaliteit: Duitser. Beroep: SS-Obersturmbannführer ...

SASSEN: ... luitenant-kolonel ...

EICHMANN: ... SS-Obersturmbannführer op rust. Ik ben geboren in Solingen op 19 maart 1906. Mijn stamnummer bij de SS is 45326. Ik ben lid nummer 899895 van de nazi-partij van Adolf Hitler. Ik spreek mijn oorlogsherinneringen in op band. Waarom? Omdat mijn vier kinderen denken dat hun vader een moordenaar was. Met die gedachte kan ik niet leven. Ik ben geen moordenaar en zeker geen massamoordenaar. Ik ben een man met kwaliteiten, ook met gebreken ...

Zijn stem is kil, scherp, onaangenaam, met een krassende "r". Een stem op het scherp van de snee en met de slagkracht van een hamer. Soms verliest hij de draad van zijn betoog en struikelt over zijn woorden.

SASSEN: Leeft u hier in Buenos Aires onder uw eigen naam?

EICHMANN: Sedert ik in Argentinië aankwam, in juli 1950, gebruik ik de naam Ricardo Klement. In de keuze van de naam had geen zeggenschap. Mijn echtgenote is Veronika Liebl de Eichmann. Wij hebben vier zoons: Klaus, Dieter, Horst en Francisco die wij Haas noemen, wat Haas betekent. Francisco is hier in Argentinië geboren. Mijn andere kinderen hebben de Duitse nationaliteit. Ik spreek mijn memoires in op band omdat ik niet weet hoelang ik nog zal leven. Een ding weet ik zeker: ik was nooit de Tsaar van de joden, zoals het *Pariser Tageblatt* mij ooit noemde. Ik was gewoon een radertje in de doodsmachine die de bevelen van het Derde Rijk uitvoerde. Natuurlijk was ik betrokken bij de fysieke uitroeiing van de Joden, *ik* was het die de Joden transporteerde naar het slachthuis. Zij wandelden langs een deur de gaskamer binnen en kwamen er weer uit langs de rokende schouw. Het was *Reichsführer-SS* Heinrich Himmler die mij de opdracht gaf alle Joden in Europa uit te moorden en ik, zijn assistent, ik zorgde ervoor dat de machine op volle toeren bleef draaien. Voor mij was het gewoon *Sachliche Arbeit*. Een job als een andere. Geloof me, wanneer wij straks ingaan op details wordt duidelijk dat ik de oorlog niet slapend doorbracht.

SASSEN: U was diensthoofd van Bureau IV-B-4 ...

EICHMANN (*kille, snerpende stem*): Ik was de stationschef van de nazi's. Ik blies op mijn fluitje en zorgde ervoor dat de beestenwagons volgestouwd met Joden op tijd arriveerden in de concentratiekampen. Met andere woorden, ik ben de man die de treinen deed rijden. Heinrich Himmler gaf mij het bevel om de Joden te liquideren. Ik gehoorzaamde. Ik gehoorzaamde. *Ich hätte gehorcht*. Welke opdracht mijn oversten mij ook gaven, ik gehoorzaamde. Zonder twijfel, ik gehoorzaamde. Ik gehoorzaamde. Op zes jaar tijd, van 1939 tot 1945, joeg ik op die manier zes miljoen Joden waarvan één miljoen kinderen in de dood. Alles kon ik mij veroorloven, alles, behalve vertragingen in op het spoor.

SASSEN: Hoe wist u dat de slachtoffers dood waren?

EICHMANN (*snerpend*): Zij schreeuwden niet meer.

SASSEN: Valt daar verder nog iets over te zeggen?

EICHMANN (*kalm*): *Nein*.

SASSEN: Wat betekent IV-B-4?

EICHMANN: IV-B was de Gestapo. Onderafdeling IV-B-4 was de Joodse Afdeling binnen de Gestapo. IV-B-1 rekende af met Politiek Katholicisme, IV-B-2 met Politieke Protestanten en Sekten en IV-B-3 met Vrijmetselaraars. IV-B-4 was exclusief verantwoordelijk voor Joodse Aangelegenheden. De onderafdelingen werd in het leven geroepen om vijanden van het Rijk uit te schakelen. Ik zette alle

Joden, vrijmetselaars, leden van geheime genootschappen en andere subversieve elementen binnen het Rijk op fiche en ging aan het werk.

SASSEN: *Bueno.* We reizen vijftien jaar terug in de tijd. Iemand zei: “Joden—mannen, vrouwen, kinderen—we maken ze allemaal van kant.”

EICHMANN (*bliksemsnel*): *Jawohl!*

SASSEN: Wanneer begon uw werk voor de Joodse Afdeling?

EICHMANN: In 1935 in Berlijn. Ik was een denker, een idealist, een een fanatiek baasje. Op mijn eerste dag in mijn nieuwe job kreeg ik het bevel om in het diepste geheim de bloedlijn te checken van de vegetarische dieetkokkin van Hitler. Vegetarische dieetkokkin was het codewoord voor Eva Braun, de verloofde van de Führer. Ik ontdekte dat zij een meng-Jood was, met 1/32ste Joods bloed. Vier generaties voor haar geboorte was één van haar voorouders een volbloed-Jood. Ik bezorgde mijn rapport aan mijn overste met de aanbeveling dat de uitroeiing zich op hen moet richten, op meng-Joden, want de meng-Joden van vandaag zijn de volbloed-Duitsers van morgen. Mijn overste klasseerde mijn rapport als *Geheime Reichssache* en sloot het voor altijd achter slot en grendel in het archief.

EICHMANN steekt een sigaret op, één oog half gesloten. Hij is één brok zenuwen. Zijn scherpe lippen glimlachen zelden. Hij rookt de ene zware sigaret na de andere. Strijkt ze aan met lucifers. Terwijl hij praat, spelen zijn handen met het luciferdoosje, of hij verbergt ze onder de tafel.

EICHMANN: Telkens wanneer ik bij *Reichsführer*-SS Heinrich Himmler werd ontboden, schuurde ik eerst mijn vingers met puimsteen en citroen. De *Reichsführer*-SS was allergisch voor tabak en alcohol. Op zekere dag merkte hij nicotinevlekken aan mijn vingers. “Rookverbod gedurende zes maand! Dit is een bevel! Ingerukt!” blafte hij.

EICHMANN schenkt zijn glas vol, drinkt het glas in één teug leeg, alsof hij in jaren geen wijn heeft gedronken.

SASSEN: Bent u op de vlucht voor uw rechters?

EICHMANN (*bijtend*): Ik stond nooit oog in oog met een rechter, zelfs niet voor een eenvoudig verkeersongeval.

SASSEN: Dat is geen antwoord op mijn vraag.

EICHMANN: Kort na de oorlog publiceerde een Poolse krant een lijst van gezochte oorlogsmisdadigers. Mijn naam stond, geloof ik, op de zevende of zeventiende plaats. Vier maand later berichtten Duitse kranten dat Dieter Wisliceny, mijn vriend en rechterhand, op het oorlogstribunaal in Nuremberg aan de tand werd gevoeld. “Hoe oud bent u?” vroeg de openbaar aanklager. “34 jaar,” zei Wisliceny. “Was u lid van de nazi-partij?” “Ja.” “Was u lid van de SS?” “Ja.” “In welk kantoor werkte u?” “IV-B-4 dat werd geleid door SS-Obersturmbannführer Adolf Eichmann.” Niemand in de rechtszaal had ooit mijn naam gehoord. “Eichmann was belast met de *Endlösung* van het Joodse probleem in Europa,” zei Wisliceny. “Met *Endlösung* bedoel ik de systematische uitmoording van het joodse volk.” Na het oorlogstribunaal in Nuremberg stond ik ineens nummer 1 op de lijst van gezochte oorlogsmisdadigers. *Heute werde ich längst nicht mehr gesucht.* Indien ik mij niet vergis, wordt een gezocht persoon van de lijst geschrapt indien hij na vijf jaar niet is aangehouden of zich niet bij de politie heeft aangegeven.

Zuigt aan zijn sigaret, ogen half dichtgeknepen tegen de rook.

SASSEN: U wordt dus niet meer gezocht?

EICHMANN: *Nein.* Voor zover ik weet, word ik niet meer gezocht. Indien ik toch voor een jury van Joden of niet-Joden zou worden geleid die zakelijk, eerlijk en objectief de waarheid zoekt, dan zullen haar rechters mij vrijspreken omdat ik van 1934 tot 1945 handelde met militaire discipline en mij niet overgaf aan willekeur.

Er wordt op de deur geklopt, eerst schuchter, daarna hard en nadrukkelijk, tot met de vuisten op de deur wordt gebonkt. Sassen zet onmiddellijk de bandopnemer af.

SASSEN: Miep! Miep!

MIEP SASSEN: Ik kom, ik kom.

MIEP SASSEN komt uit de keuken, gekleed in een traditionele Hollandse soepjurk, witte enkelsokjes en open schoenen op hoge kurkzolen. Zij is weelderig, uit de kluiten gewassen en toch elegant, en oer-Hollands. Haar blonde haar ligt met een haarspeld in een wrong op haar hoofd. Zij veegt haar handen aan haar schort, neemt een pistool (een Duitse Luger) uit de lade van de buffetkast en opent de deur met het pistool achter haar rug. Voor het huis ligt een klein voortuintje met een kortgeschoren grasperk en een kleine, verwelkte

zilverberk. De man in de deuropening is piekfijn uitgedost in een donker kostuum en das met horizontale blauwe strepen op een wit hemd.

MIEP SASSEN: *Grüss Gott, Herr Hauptmann, kommen Sie herein, bitte, kom binnen, kom binnen.*

HERR HAUPTMANN von LEERS maakt een hoofse buiging. SASSEN en EICHMANN schuiven hun stoel achteruit, springen in de houding, steken in een perfecte nazi-groet de rechterarm omhoog en klakken de hielen tegen elkaar, hoewel zij niet in uniform zijn.

SASSEN, EICHMANN *(met één stem): Heil Hitler!*

HERR HAUPTMANN von LEERS *(flauwe groet, met opgeheven hand): Heil Hitler! Stop dat pistool weg, Frau Sassen. Je hebt het niet nodig. Nu niet. Hier niet.*

MIEP SASSEN: Misschien spreken we beter een wachtwoord af om iedereen die niet welkom is buiten de deur te houden.

HERR HAUPTMANN von LEERS: Het boompje ... in jullie tuin ... het is naar de knoppen, *Frau Sassen.*

Net zoals Eichmann spreekt hij de naam Sassen uit als “Zazzen”.

SASSEN: Een zilverberk, Herr Hauptmann. Ons boompje is de enige Ierse zilverberk in Buenos Aires en misschien wel in heel Argentinië. Wij zouden beter een Hollands boompje hebben meegebracht ...

MIEP SASSEN: Wij zijn Nederlander, Herr Hauptmann, Wim en ik. Na de oorlog zat mijn man ondergedoken in Amsterdam ...

SASSEN: ... op een zolder om de hoek van de specerijenhandel van Anne Frank en haar familie. Iedere avond ontkurkte ik een fles Bols. In een dronken bui liep ik de straat op en vroeg een patrouillerende politie-agent om mij ter plaatse te arresteren. “Ik ben Sassen,” zei ik, “Sassen, de beruchte SS-er.” “Ga naar je moeder, jongen, je bent dronken,” antwoordde de politie-agent.

MIEP SASSEN *(bergt de Luger in de lade):* In november 1948 kwamen wij via Ierland naar Argentinië ...

SASSEN: ... aan boord van een kustvaarder van 750 ton, de *Adelaar*, een smokkelboot die gebruikt werd om turf en graan te verschepen. De overtocht naar Argentinië duurde zes weken. Wij leefden van vliegende vissen die 's ochtends op het dek lagen ...

MIEP SASSEN: Ik was zeven maand zwanger van Hadewych, onze jongste dochter. Het berkeboompje maakte mee de overtocht aan boord van *De Adelaar* ...

HERR HAUPTMANN: ... en nu, *Frau* Sassen, nu sterft het boompje.

MIEP SASSEN: Is dat niet spijtig, Herr Hauptmann?

SASSEN (*in gedachten verzonken*): Volgens Confucius moet een man om onsterfelijk te worden drie dingen doen: een zoon verwekken, een boek schrijven, een boom planten. Ik verwekte een zoon in Holland. Ook een dochter, trouwens. Aardig meisje. Ooit wordt zij Miss Nederland, let op mijn woorden. Ik schreef een boek. Ik plantte een boom. Indien mijn boom als bij wonder overleeft, word ik dan onsterfelijk?

HERR HAUPTMANN: Je boom overleeft het niet, *Herr* Sassen. Zilverberken laten zich niet verplanten,

EICHMANN: De *Birkenbaum braucht Tiefedungung*. De berk heeft meststof nodig.

MIEP SASSEN: *Tiefedungung*, Herr Eichmann? In Argentinië was je kippenboer, je werkte in een fabriek van ingeblikt fruit, zette een eigen schoonmaakbedrijfje op en kweekte witte angora-konijnen. Nu monteer je voor het Argentijnse leger vrachtwagens van Mercedes-Benz. Wat weet jij van meststoffen?

EICHMANN (*kil, arrogant lachje*): Tweeduizend kippen, *Frau* Sassen, tweeduizend blikjes, tweeduizend witte konijnen, tweeduizend vrachtwagen-onderdelen, tweeduizend Joden, dat zijn toch simpele statistieken? Ik geef een voorbeeld. Tweeduizend Joden arriveerden in een dodenkamp. Binnen het uur werden zij opgehangen, neergeschoten of vergast. Naakte gevangenen werden als vee in de gaskamers gedreven, in rijen van vijf, of levend in het vuur gesmeten. Een afvoergeul ving de lichaamsvetten op die uit de brandende lichamen sijpelden. 's Zomers werd Joodse as in de rivier gegooid. In de winter werd de as in het kamp uitgestrooid, over sneeuw en ijs, opdat onze nazi-officieren niet zouden uitglijden en vallen. Soms waren botten en beenderen bestand tegen de hitte in de verbrandingsoven en werden in een beendermachine vermalen tot beendermest. Kampcommandant Höss strooide het beendermest uit in zijn moestuin—en zal ik je iets bekennen, *Frau* Sassen? De bloemkolen van kampcommandant Höss waren de lekkerste bloemkolen in het Duitse Rijk.

SASSEN: Mijn echtgenote heeft gelijk, we hebben een wachtwoord nodig. Wat denken jullie van *Der Birkenbaum braucht Tiefedungung* als wachtwoord? De berk heeft meststof nodig. Een simpele,

eenvoudige zin. Wie het wachtwoord niet kent, zet geen voet in dit huis, wie het wél gebruikt, is een vriend en is welkom.

SASSEN heeft niets van zijn jeudige charme verloren. Hij is gekleed in een elegant, rafelig, vooroorlogs driedelig pak. Zijn das zit losjes om zijn hals. Zijn golvend haar is pikzwart geverfd. Voortdurend wrijft hij met de vinger over zijn snorretje.

EICHMANN (*mompelend, tegen zichzelf*): Een wachtwoord? De oorlog is geschiedenis. Waarom hebben wij een wachtwoord nodig? Niemand is in ons geïnteresseerd.

HERR HAUPTMANN von LEERS: Ik wil u iets tonen, *Hauptsturmbannführer* Eichmann.

Hij stopt EICHMANN een exemplaar in de hand van het Argentinisches Tageblatt, een plaatselijke Duitstalige krant die in Buenos Aires wordt gepubliceerd. Eichmann bladert door de krant, leest. SASSEN switcht de bandopnemer aan.

HERR HAUPTMANN von LEERS: Lees!

EICHMANN: “LEEFT ADOLF EICHMANN? In vette drukletters. Tel Aviv.—Van onze correspondent in Israël.—David Ben-Goerion, premier van Israël, verklaart alle voortvluchtige nazi-misdadigers de oorlog. Hij noemt één naam: Adolf Eichmann, een SS-officier die naar verluidt in Koeweit voor een oliefirma werkt...”

EICHMANN kijkt op, een verbeten trek om de mond, rukt zijn bril van zijn neus.

HERR HAUPTMANN von LEERS: Lees voort, *Hauptsturmbannführer* Eichmann! Lees voort!

EICHMANN: “ ... één naam: Adolf Eichmann, een SS-officier die naar verluidt in Koeweit voor een oliefirma werkt. Eichmann is de slimste en gevaarlijkste van alle oorlogsmisdadigers, volgens Ben-Goerion. Eichmann is de slager die de uitroeiing van de Joden in Europa organiseerde en uitvoerde. Hij mag zijn straf niet ontlopen. Eichmann zal terechtstaan, indien hij nog leeft.”

SASSEN fluit tussen de tanden. EICHMANN maakt een gebaar van onmacht en woede naar de bandopnemer, de bandopnemerspoelen, de zwarte opbergmappen van Leitz en het Argentinisches Tageblatt.

EICHMANN: Dat is niet eerlijk, Herr Hauptmann. Hoe *durven* ze? De Jodenvervolging wordt opgeblazen tot mythische proporties en *ik* ben daar het slachtoffer van. Omdat ik gehoorzaamde. Ik gehoorzaamde! Ik kwam op kantoor en zette mij aan het werk. Als mijn werk erop zat, wandelde ik naar huis en speelde met mijn kinderen. Mijn kinderen lezen ook kranten... Terwijl ik gewoon mijn werk deed. Na zo'n artikel mag ik blij zijn als mijn kinderen mij niet haten en verachten uit de grond van hun hart... *Dass muss ich zugeben*, ik werd de organisator van de massadeportaties naar de vernietigingskampen. Nu vrees ik dat de strop om mijn hals wordt gelegd... Overkomt mij iets, *Herr Sassen*, en daag ik niet meer op, laat dan onmiddellijk mijn memoires verdwijnen.

Zijn handen beven, een nerveuze trilling trekt over de linkerkant van zijn gelaat. Hij scheurt de krant aan stukken en laat de stukken op de vloer dwarellen.

SASSEN: Trek het u niet aan, *Herr* Eichmann. Journalistiek is wat kranten schrijven om pagina's te vullen. Geloof geen kranten. Ik weet waarover ik spreek, ik was zelf journalist. Adolf Eichmann is dood. Vergeet Adolf Eichmann. Hier, in Argentinië, in dit land, bent u niet Adolf Eichmann, de massamoordenaar, maar Ricardo Klement die vrachtwagens maakt voor het Argentijnse leger.

HERR HAUPTMANN: Maak je geen zorgen, *Hauptsturmbannführer* Eichmann.

EICHMANN: Veronika droomt iedere nacht dezelfde droom. In haar droom draag ik een wit hemd. Plots is het hemd met bloed besmeurd.

Schenkt zich een glas in. Morst de wijn naast het glas. Drinkt gulzig.

HERR HAUPTMANN von LEERS: Dat is geen droom, *Hauptsturmbannführer* Eichmann ...

SASSEN: ...dat is een nachtmerrie.

HERR HAUPTMANN von LEERS: Een voorbode van de dood ...

SASSEN: ... of erger.

Als u het hele stuk wilt lezen dan kunt u via www.toneeluitgeverijvink.nl de tekst bestellen en toevoegen aan uw zichtzending.

Voor advies of vragen helpen wij u graag.

 info@toneeluitgeverijvink.nl

 072 5112407

“Samenspelen” is ons motto